

MALTA

**QORTI TAL-MAGISTRATI
(GHAWDEX)
(GURISDIZZJONI SUPERJURI)
(SEZZJONI GENERALI)
MAGISTRAT DR.
PAUL COPPINI**

Seduta tal-15 ta' April, 2015

Citazzjoni Numru. 22/2008

Michelangelo Theuma u martu Giovanna Theuma

u b'digriet tat-2 ta' Ottubru 2013 l-gudizzju gie trasfuż minflok Giovanna Theuma għal fuq Paul Theuma, Carmen Farrugia, u Victor Theuma f'ismu u f'isem ħutu msifrin Clementa Borg, Joseph Theuma, u Marita Attard, stante l-mewt tagħha fil-mori tal-kawża

VS

Joseph Teuma

u martu Irene Teuma

Il-Qorti,

Rat ir-Rikors Ġuramentat li permezz tiegħu l-atturi, wara li ppremettew :

Illi l-atturi huma proprjetarji tal-fond, attawlmment r-residenza tagħhom, fin-numru disa' u ħamsin (59), Triq Mannar, Xagħra, Ghawdex, u ta' porzjon raba' attigwu fuq in-naħa tat-tramuntana tal-kejl ta' elf disa' mija u ħamsa u tmenin metri kwadri (1985m.k.), liema fond u għalqa huma aċċessibbli minn entrata privata li għandha d-dhul tagħha minn Triq Mannar, liema entrata hija in parti komuni bejn ir-rikorrenti u Tarcisio u Annunziata konjuġi Galea, li dawn tal-aħħar għandhom ukoll dar oħra l-ġewwa fl-entrata, u mill-kancell li hemm f' din l-entrata l-ġewwa mid-dar tal-konjuġi Galea sal-għalqa tar-rikorrenti, l-entrata hija proprjeta' tar-rikorrenti;

Illi l-konvenuti huma l-proprjetarji tad-dar magħrufa bhala 'Dar Wiġi ta' Gropplu', fi Triq Mannar, Xagħra, Ghawdex, liema dar tikkonfina mal-entrata hawn fuq imsemmija imnn naħa ta' nofsinhar u tal-punent;

Illi l-ħajt li jifred il-mandretta li hemm fuq wara tad-dar tal-intimati mill-entrata għadu dak originali mibni bil-ġebel tas-sejjeġh, liema ħajt fl-antik kien jifred il-mandretta tal-intimati mill-għalqa kollha li kienet proprjeta' tad-Djoċesi ta' Ghawdex, li maż-żmien akkwistawha r-rikorrenti, u fuq parti minnha bnew id-dar tagħhom fejn għadhom jighixu fiha sallum, u giet iffurmata l-entrata. Il-ħajt tas-sejjeġh huwa wieħed komuni;

Illi riċentement fil-ghodwa tal-5 ta' Marzu 2008, l-intimati permezz ta' haddiema mqabba minnhom bdew iħottu dan il-ħajt tas-sejjeġh billi l-ewel li m'għamlu qalġhu l-kancell li r-rikorrenti kellhom imwahaħhal ma' dan il-ħajt, li kien ilu mwahaħhal 'l fuq minn sittax-il sena, u mbagħad bdew iħottu l-ħajt u sa ma ġew imwaqqfa bil-mandat ta' inibizzjoni li sar fuq talba tar-rikorrenti, laħħqu hattew nofsu sal-qieġh tiegħu;

Illi minn verifiki li għamlu r-rikorrenti mal-Awotirta' ta' Malta dwar l-Ambjent u l-Ippjanar dak in-nhar stess, irriżulta lir-rikorrenti li l-intimati kienu ottenew il-permess biex iħottu l-ħajt tas-sejjeġh kollu u jibnu minfloku ħajt tal-kantun, u jdejqu l-ħxuna tiegħu inn madwar metru għal disa' pulzieri. Inoltre f'dan il-ħajt l-intimati ottenew il-permess biex jifthū żewġ aperturi ossia bibien għal fuq din l-entrata, li qabel ma kienux hemm, anzi l-fond tal-intimati mhux u qatt ma kien aċċessibli minn din l-entrata, u ma kien hemm miftuħin ebda aperturi għal go jew fuq din l-entrata;

Illi biex ir-rikorrenti waqqfu lill-intimati milli jkomplu dak li kellhom il-ħsieb li jagħmlu, huma kienu kostretti i jītoub l-ħruġ ta' mandat ta' inibizzjoni kontra l-intimati, liema mandat iġib in-numru 12/2008, u ittra uffiċċjali numru 143/2008 biex l-intimati jispurgaw l-ispoll vjolenti u klandestin minnhom kommess, u li jirreprestinaw kollox għall-istat originali;

Illi l-aġir tal-intimati jikkostitwixxi spoll vjolenti u klandestin bi preġudizzju u dannu tar-rikorrenti.

Talbu lill-konventi jgħidu għaliex m'għandhiex din il-Qorti:

1. Tiddikjara u tiddeċiedi li bl-aġir tagħhom il-konvenuti kkommettew spoll reċenti u privileġġat a dannu tar-rikorrenti;

2. Konsegwentement tikkundanna lill-konvenuti sabiex fi żmien qasir u perentorju li jiġi lilhom prefiss jirreintegraw l-ispoll vjolenti u klandestin minnhom kommess billi jiġu kkundannati li jirripresintaw il-ħajt diviżorju u jibnuh mill-ġdidi bl-istess għoli u ħxuna kif kien qabel ma ħattewh il-konvenuti, u mingħajr aperturi fih;
3. F'każ li jgħaddi inutilment it-terminu hekk prefiss, tawtorizza lill-atturi jesgwixxu x-xogħolijiet kollha neċessarji sabiex il-ħajt diviżorju jerġa' jinbena u jitqiegħed kolloxx fl-istat pristinu tiegħu, kolloxx a spejjeż tal-istess konvenuti, occorrendo taħt id-direzzjoni ta' perit nominand.

Bl-ispejjeż inkluzi tal-mandat ta' inibizzjoni numru 12/2008 u tal-ittra uffiċċjali tal-5 ta' Marzu 2008, kontra l-konvenuti.

Bl-ingunzjoni tal-konvenuti għas-subizzjoni li għaliha minn issa huma mħarrkin.

Rat ir-Risposta Ġuramentata tal-konvenuti li eċċepew :

1. Illi sabiex l-*actio spolia* tirnexxi, l-liġi teħtieġ li jikkonkorru t-tliet elementi kolha ta' l-istess azzjoni, u cioè' (1) *possidesse*; (2) *spoliatum fuisse* u (3) *infra bimestre deduxisse*, liema tliet elementi ma jikkonkorru kollha fl-azzjoni odjerna;
2. Illi fl-ewwel lok mhuwiex minnu illi l-atturi għandhom il-pussess tal-ħajt diviżorju tas-sejjeġh li jaqsam passagġ mill-proprjeta' tal-esponenti;
3. Illi fit-tieni lok, l-intimati hawnhekk esponenti kellhom kull dritt illi jwaqqgħu il-ħajt tas-sejjeġh in kwistjoni u jibnu ħajt ieħor tal-kantun, u dan kif ikkonfermat minn *digriet finali wara talba għal ħruġ ta' mandat ta' inibizzjoni* datat 17 ta' Marzu 2008 (Dok A), fejn il-Qorti wara li awtorizzat lill-intimati jerġgħu jibnu l-ħajt diviżorju, spjegat illi "*Fir-rigward ta' l-ilment tar-rikorrenti dwar il-*

ħxuna tal-ħajt, il-liġi ma tidhirx li timponi l-ħxuna li għandu jkun il-ħajt diviżorju f' ċirkostanzi bħal dawk odjerni Inolte fis-seduta r-rikorrenti ddikjaraw li " ... jekk il-ħajt diviżorju li jridu jibnu l-intimati jsir skond il-linja tal-ħajt li jidher fir-ritratti, a fol 42 Dok G, m'għandhom l-ebda oġġezzjoni li jsir tal-kantun."

4. Illi inolte, l-ħajt in kwistjoni diġa' ttella' mill-esponenti u ma jeżistu ebda aperturi ġewwa fih kif allegat mir-rikorrenti. Di piu' l-ħajt tela' fuq il-pedamenti tal-ħajt tal-antik;
5. Illi inolte u mingħajr preġudizzju la jissussistu l-elementi ta' vjolenza u lanqas dak ta' klandestinita' fl-azzjonijiet tal-esponenti;
6. Illi għalhekk mhuwiex minnu illi l-intimati kkommettew xi spoll vjolenti u klandestin a dannu tar-rikorrenti, kfi għandu jiġi ppruvat aħjar waqt it-trattazzjoni tal-kawża;
7. Salv risposta ulterjuri.

Bl-ispejjeż kollha kontra r-rikorrenti li huma minn issa ngunti għas-subizzjoni.

Rat l-atti tal-Mandat ta' Inibizzjoni Numru 12/2008 fl-istess ismijiet, allegat bid-digriet ta' din il-Qorti tal-15 ta' Novembru 2011.

Rat id-digriet tagħha tal-4 ta' Frar 2015 fejn halliet il-kawża għallum għas-sentenza.

Rat in-Nota tal-Osservazzjonijiet tal-atturi.

Rat l-atti l-oħra kollha tal-kawża, inklużi l-verbali tax-xhieda prodotti, l-affidavits u d-dokumenti oħra esebiti.

Ikkunsidrat:

Illi din hija kawża ta' spoll. Dwar kawża ta' dan it-tip ġie mfisser illi:

“In tema legali jingħad li l-‘actio spolii’ hija radikata pjuttost fuq l-eżiġenzi ta’ utilita’ soċjali milli fuq il-prinċipju assolut tal-ġustizzja, u hija eminentement intiza sabiex tkun estiża l-protezzjoni lil kwalunkwe pussess, u jiġi mpedut li ċittadin privat jieħu l-ġustizzja f’idejh; b’mod li l-fini tagħha huwa dak illi jiġi restawrat l-istat tal-pussess li jkun ġie skonvolt jew turbat;

L-art.572 (illum 535) tal-Kodiċi Ċivili, jikkontempla din l-azzjoni, huwa ndubbjament ta’ ordni publiku, u huwa inerenti għall-fatt ta’ min b’awtorita’ privata jagħmel għad-dannu ta’ terza persuna att li, għalkemm jista’ jkollu dritt għaliegħ, ma jkunx jista’ jeżerċitah mingħajr l-intervent tal-Qrati (ara Kassazzjoni Torin 1 ta’ Awissu 1879 in re Borboglio vs.Fischt, Volum XIII, P.1,pag.555 tal-Annali tal-Ġurisprudenza). Ma’ dan l-artikolu fuq imsemmi tal-liġi ċitata, ma għandux jiġi minsi l-art.794 (illum 791) tal-Kodiċi tal-Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili, li jaħseb u jgħid li kontra l-azzjoni ta’ spoll ma humiex ammissibbli hliet eċċezzjonijiet dilatorji – dak li huwa konfermat mill-ġurisprudenza lokali u estera (ara Vol.XXXI.I.296 Appell 8 ta’ Marzu 1943, in re “Francesco Mifsud vs Michele Cassar”; Vol.XXI.II.83 P’Awla Ċivili, 20 ta’ April 1916, in re ‘Michelina Falzon vs Giuseppe Bonello et.’ konfemata fl-Appell fis-26 ta’ Marzu 1917; Kassazzjoni Palermo 27 ta’ Ottubru 1899, in re Decarcano vs.Cafici, Foro Catanese Vol.1889, paġna 124; u dan biex ingħataw xi sentenzi);.....”¹

Illi, għalhekk, kif ġie ripetutament imfisser mill-qrati tagħna, jenhtieġu tliet elementi sabiex tirnexxi kawża bħal din:

- (i) li l-attur kellu l-pussess ta’ kwalunkwe xorta jew detenzjoni tal-ħaġa spoljata (*possedissee*);
- (ii) li ġie disturbat f’dan il-pussess (*spoliatum fuisse*); u
- (iii) li għamel il-kawża fi żmien xahrejn mill-allegat spoll (*infra bimestre deduxisse*).

¹ Margherita Fenech v. Pawla Zammit:Prim’Awla:12.4.1958 vol.XLII..II.975

“Jekk imqar xi wieħed minn dawn ir-rekwiżiti essenzjali ma jigi ppruvat, l-azzjoni taqa' mingħajr ma jkun hemm bżonn li jigi ndagat jekk jirrikorrux anki r-rekwiżiti l-oħra.”²

Dwar din l-azzjoni il-**Mattiolo** jispjega illi:

*“La reintegrazione del possesso a favore di chi ne fu spogliato e' una misura di ordine pubblico, e' un provvedimento diretto a conservare la pace pubblica. L'articolo 695 del Codice Civile applica, in tutto il suo rigore, la regola “**spoliatus ante omnia restituendus**”. Il perche' l'azione di reintegrazione, compiuto lo spoglio, compete a qualunque possessore, astrazione fatta dal carattere del suo possesso, sia pur questo anche solo precario, o di origine illegittima, purché pero' abbia il carattere esteriore dell'esercizio di un preteso diritto.”³*

Ghalhekk sabiex il-Qorti tkun tista' tilqa' t-talbiet attriċi, jrid jigi stabilit jekk jeżistux dawn it-tliet elementi fil-każ in eżami.

1. Il-Pussess:

Dwar l-ewwel element indikat hawn fuq, li huwa meħtieġ sabiex tirnexxi kawża ta' spoll, inghad:

*“Illi l-ewwel rekwiżit, kwindi, sabiex l-azzjoni tar- reintegrazzjoni tista' tigi milqugħa bil-favour, huwa li l-instanti jkollu l-pussess ta' kwalunkwe xorta jew detenzjoni tal-ħaġa li fuqha jkun pretiż li sar l-ispoll. L-espressjoni wżata mil-liġi – ‘**possession of whatever kind**’ – dak li jinteressana f'dal-każ – tikkompreni tant il-pussess ċivili kemm dak semplicement naturali, u anki dak vizzjuż; imma pero' tesigi dejjem f'dak*

² Joseph Tabone v. Joseph Flavia sive de Flavia; Appell Civ.7.3.1958 – vol.XLII.I.86

³ Trattato di Diritto Giudiziario Civile Italiano Vol.I. 5ta.ed.1902 Torino, para.271

*li jippromwovi din l-azzjoni xi pussess; l-għaliex, jekk l-attur f'kawża bħal din li fuqha qegħdin nitkellmu ma jkunx ippossjeda l-ħaġa, l-azzjoni hija destinata li ma tirnaxxix."*⁴

L-atturi qed jallegaw li ġew spoljati mill-pussess tagħhom fuq ħajt diviżorju tas-sejjeħ li jifred il-proprjeta' tal-konvenuti minn entrata/passaġġ li jikkonduċi għad-dar tagħhom fi Triq Mannar, ix-Xaġhra, u kancell li kien jagħlaq parti minn dan il-passaġġ. Dan jgħidu li sar billi l-konvenuti, permezz ta' haddiema inkarigati minnhom l-ewwel qalġu dan il-kancell u mbagħad hattew il-ħajt u ssostitwewh b'iehor tal-kantun, miksi bil-ġebel tal-gagazza, bil-ħsieb li anke jagħmlu apertura fih. Jsostnu wkoll li bil-mod kif inbena dan il-ħajt il-ġdid, il-konvenuti użurpawhom parti mill-art tagħhom.⁵

Fil-kors tas-smieġħ ta' din il-kawża l-partijiet ressqu diversi provi, mifruxa fuq kważi seba' mitt paġna, li ffit li xejn huma rilevanti għall-fini tal-kawża presenti. Kif ġia rajna, li jrid jiġi stabilit huwa biss jekk l-atturi kellhomx il-pussess/detenzjoni tal-ħwejjeġ li minnhom qed jallegaw li ġew spoljati. Imkien ma ġie nnegat li l-kancell imsemmi kien ġie nstallat mill-atturi xi tmintax il-sena qabel ma nqalġu l-inċidenti in kwistjoni. Dan il-kancell, kif jirrizulta mir-ritratti esebiti, kellu l-parti ta' fuq tiegħu fil-ġenb tan-naħa tal-lemin għal min ikun qed iħares minn barra, imqabbad ukoll mal-ħajt tas-sejjeħ li twaqqqa'.⁶ Dan ifisser allura li l-atturi kellhom il-pussess tal-kancell, u kienu wkoll ko-possessuri tal-ħajt tas-sejjeħ li miegħu kien imqabbad dan il-kancell. L-ewwel rekwizit ġie għalhekk sodisfatt.

2. Li spill:

⁴ Margherita Fenech v. Pawla Zammit: Pim'Awla: 12.4.1958, kollez. Vol. XLII.ii.975

⁵ Ara ritratti MT1 –MT 10 a fol.36 – 41 tal-process

⁶ Ara in partikolari r-ritratt AM2 a fol. 237

Huwa ammess mill-konvenuti illi huma, permezz ta' haddiema inkarigati minnhom, qalgħu sew il-kanċell, kif ukoll il-ħajt tas-sejjeħ in kwistjoni, mingħajr ma qabel kisbu l-kunsens tal-atturi għal dak li kienu ser iwettqu. Dan għamluh sabiex isostnu dritt ta' proprjeta' esklussiva li jippretendu li għandhom fir-rigward ta' dan il-ħajt. Imma dan huwa proprju dak li l-liġi tipprobixxi u l-istitut ta' l-ispoll jeżisti proprju biex jiskoraġġixxi hwejjeġ bħal dawn.

3. Ix-xahrejn:

Lanqas ma jidher illi hu kontestat illi din il-kawża giet intavolata fi żmien ix-xahrejn rikjesti mil-liġi mid-data li fiha seħħ li spoll. Anzi dan jirrizulta wkoll mill-okkorrenza relattiva li kienet saret dwar dan l-incident in segwitu għar-rapport li l-attur kien għamel mal-Pulizija. Skond din l-okkorrenza l-incident seħħ fil-5 ta' Marzu 2008.⁷ Din il-kawża giet intavolata fit-18 ta' Marzu 2008 u għalhekk qabel ma laħqu skadew ix-xahrejn stipulati fil-liġi.

Ġie ppruvat għalhekk illi f'dan il-każ jeżistu t-tliet elementi rikjesti mil-liġi sabiex tirnexxi kawża ta' spoll bħal ma hi dik in eżami. Għaldaqstant tiddecidi l-kawża billi, filwaqt illi tiċhad l-eċċezzjonijiet tal-konvenuti, tilqa' t-talbiet attriċi u :

1. tiddikjara illi bl-aġir tagħhom il-konvenuti ikkommettew spoll reċenti a dannu tal-atturi;
2. konsegwentement tikkundanna lill-konvenuti sabiex fi żmien tliet (3) xhur jirreintegraw l-ispoll vjolenti u klandestin minnhom kommess billi jiripristinaw il-ħajt diviżorju in kwistjoni, u jibnuh mill-ġdid bl-istess għoli u ħxuna kif kien qabel ma hattewh l-istess konvenuti, u mingħajr aperturi fih;

⁷ ara okkorrenza relattiva a fol.88 – 91 tal-process

3. f'każ li jgħaddi inutilment it-terminu hawn konċess, tawtorizza lill-atturi sabiex jese gwixxu x-xogħolijiet kollha neċessarji sabiex il-ħajt diviżorju jerga' jinbena u jitqiegħed fl-istat pristinu tiegħu, kollox a spejjeż tal-istess konvenuti u taħt id-direzzjoni tal-A.I.C. Alexander Bigeni li qed jiġi nominat għal dan il-fini.

Bl-ispejjeż, inklużi dawk tal-ittra ufficċjali tal-5 ta' Marzu 2008, kontra l-konvenuti.⁸

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----

⁸ Fir-rigward tal-ispejjeż tal- Mandat ta' Inibizzjoni Nru.12/2008, il-Qorti ġia pprovdiet fid-digriet tagħha tas-17 ta' Marzu 2008 (ara kopja a fol.17 tal-process)